
purgatórium V.

PINTÉR LAJOS

Ötödik elbeszélés,

amelyben kiderül, hogy Rótszakáll és dr. Klemm orvosi szakkönyvet akarnak írni, a poéta viszont színdarabot; miközben Böller Géza megismerkedik a galambősz októbrista titkaival és megszabadul kényszerzubbonyától, éppen amikor már kezdett megbarátkozni annak viselésével

Az E-osztály skatulyás rendjét felélénkítette az utóbbi napok két eseménye, s a különféle szintű társalgások is természetesen egyrészt a süvölvényarcú új alkoholista, másrészt Böller Géza új ingviselete körül gyűrűztek.

A Piccolo — így keresztelték el az éjjel beszállított újoncot, mivel a hétpecsétes kórelőzményeiből kiszűrődő részletek szerint az ifjú szesztestvér kizárólag a sörnek áldozott, s mivel törekeny, gyermeketestalkatával és kamaszos arcával valóban emlékeztetett a jobb idők pikolóira —, a Piccolo tehát hosszan tartó, mélységes öntudatlanságában is elnyerte a létszám osztatlan rokonszenvét. Tudvalevő, hogy a sör vegyileg a legnehezebben bomló és felszívódó szeszes ital, továbbá folytonos hatásához iszonyatos mennyiségek abszorbeálása és folyamatos utána-töltés igényeltetik, márpedig aki pelyhedző állal ilyen szenvedélyre képes, eleve megérdemel minden megbecsülést. Az alkoholisták általában közmebecsülést élveznek a létszám szemében, még azok a papucsok is, akik elől hárpia feleségük elzárt minden pénzt és italt, minek folytán az asszony kölnis üvegét hajtották fel, s abból kifolyólag kerültek ide. Az ártatlan alkoholisták részéről a bizalmatlanság a csekély számú kivételt képező s főleg középkorú nőkből regrutálódott félbemaradt öngyilkosok, továbbá idegalapi fejfájások, alvajáró életuntak és a bűnügyi megfigyel-

tek irányában nyilvánult meg, míg a szintén elenyésző hányadú narkomániásokat tömlőcbe zárt Krisztusként tisztelték.

Az alkoholista tudvalevőleg nem elégszik meg érzéseinek öncélú, benső dédelgetésével, ellenkezőleg, lázasan kutatja s rendre meg is találja ezen érzések gyakorlati kifejezésének lehetőségét. A férfiszárny lakói a Piccolo iránti rokonszenvüket olyképpen formálták tette, hogy szabályosan váltakozó őrséget állítottak a hatágyas szoba elé, s aggályos ügybuzgalommal biztosították a fiú zavartalan pihenését.

A női szárnyon úgyszintén leplezetlenül meleg érdeklődés nyilvánult meg az újonc iránt. Óránként kérdezték egymástól s a férfikollégáktól, vajon megfordult-e már, felébredt-e, szól-e valamit, ha igen, mi volt az első szava. A fitos orrú, baby-dollos hölgy győzelemittasan vette tudomásul, hogy emberismerete megalapozott és csalhatatlan: az új fiú valóban értelmiségi; egyetemista, abszolvens, ráadásul vadházas és egy fiúgyermek apja. A fitos orrú hölgy kéjes szadizmussal ecsetelte, miként marcangolná szét tíz körmével azt az átkozott némbert, aki ezt a rokonszenves fiút annak idején zabigyerekével magához láncolta, és végül ide juttatta. Nem sokkal később azonban legyúrte indulatait, s magában már meg is bocsátott az ismeretlen vadházastársnak, hiszen — döbbsent rá —, ha úgy vesszük a dolgot, még köszönet is jár neki, amiért a férfilétszám egy fiatal intellektuállal gyarapodott.

A Café-bár füstös félhomályában ugyanez éppén Böller Géza volt terítéken, s a mindig fontoskodó Rőtszakáll elmélyülten fejtegette:

— Gyalázat, amit ezzel a fiúval cselekedtek! Többszörösen is gyalázat!

A nagy többség nemigen osztotta nézetét; magát Rőtszakállt nemigen szívelték, két okból is: mert fontoskodásával sikerült beverekednie magát egy „garzonba”, és mert szakadatlanul azt hangoztatta, hogy ő nem alkoholista, hiszen az alkoholisták mélységesen befelé fordul s kizárólag önnön lényükkel foglalkozó emberek, ezzel szemben ő saját énjét teljesen elhanyagolva módszeresen szívéen viseli a tömegek, főként a személyzet sorsát; ez utóbbi bizonyítására: háromfüzetnyi feljegyzése van már a Hogyan kezeljük elmegyógyászainkat? című készülő nagy művéhez.

— Tulajdonképpen miért rontod te itt a levegőt? — fordult feléje elenségesen a hatágyas szoba főnöke, az építőipari segéd munkás.

— Kancerofóbia — mondta Rőtszakáll fölényesen. — Persze, ezzel mit sem mondtam, ez neked túl magas. De nem is erről van szó.

A társalgás mintha elakadni látszott volna, a szoba füstjét gomolygó feszültség vegyítette, ezért a Lorelei-hajú pacifista tanítónő sürgősen közbeszólt.

— Hát miről van szó?

Rőtszakáll, aki civilben szerszámlakatos volt, de élete beteljesületlen nagy szerelmének az orvostudományt vallotta, mely célból kiskönyvtárra való szakirodalmat rágott át, a tanítónő hangjába érdeklődést és megértőkészséget magyarázva, most egyenesen feléje fordult. Ha úgy tesztek, gondolta, hogy csak hozzá beszélek, és kissé halkabbra és bizalmasabbra fogom a szót, akkor majd felkeltem ennek a csőcseléknek az érdeklődését. Az ostoba csőcselék, gondolta, ahelyett, hogy kapva kapna a tálcán nyújtott művelődési lehetőségeken, otrombán elzárkózik előlük, ám an-

nál alattomosabban lecsap a tudás asztalára, ha azt látja, hogy eltiltani óhajtják tőle.

— A humanista társadalom — mondta Rótszakáll fenti elképzeléseinek megfelelően — természetéből eredően tehetetlen az erőszakkal szemben. Tehetetlen, mert ha felveszi az arcába dobott kesztyűt, saját magát hazudtolja meg. És most, íme, meghazudtolta magát! A hasmenéses pasas esetében a szemünk láttára hazudtolta meg magát!

Fél szemmel a többiekre figyelt, s amikor bizonyos érdeklődést vélt felfedezni, felegyenesedett.

— Ezt úgy kell érteni, tata — mondta a buddhista szerzetesre emlékeztető aggastyánnak —, hogy aki téged megdob kövel, dobd vissza kenyérrel.

A kioperált orrsövényű férfi éppen el akarta sütni hirtelenjött viccötletét, miszerint: na hiszen, ha egy kétnapos kórházi veKNivel vágunk vissza, akkor a kövel dobálódzó húzza a rövidebbet, de hirtelen visszaszívta a mondókát, mert az a gyanúja támadt, hogy a tanítónő az iménti fellengzős fejtegetés után ezt az ő suta viccét otrombaságnak minősíténé.

A buddhista szerzetesre emlékeztető aggastyán meleg szemeivel Rótszakállhoz fordult.

— Hogy is mondta, fiatalember? Kancerofóbia?

Ám úgy látszik, a kő és kenyér példázata nemcsak a kioperált orrsövényű férfiban támasztott gyakorlatias asszociációkat, mert a törzsasztalnál, az aggastyán kérdését túlharsogva, a beszélgetés fonala hirtelen kanyarral a kosztra terelődött. A társaság erre olyan egyöntetű kaka-fóniában kezdte szidni a kórház vezérigazgatóját, a központi élelmiszerraktár vezetőjét, a smucig intendánsokat meg a rabló szakácsokat, mint-ha valamennyien egyazon futballcsapat szurkolójaként az ellenséges beállítottságú játékevetőt pocskondiáznak.

Tudni kell, hogy valamiféle megmagyarázhatatlan határozatból kifolyólag az elmegyógyászat virgone, életerős és naphosszat henyelő ápoltsjai szakasztott ugyanazt az ételt kapták a központi konyháról, amelyet a sebészet és a belgyógyászat gyomorhajos vagy hasfelmetszett betegei, akik az ágyukba vitt maroknyi pépféleségeket is undorral lökték vissza, ennek folytán az intézmény hizlaldájának moslékoskannái naponta csordultig megteltek, ami nem kerülte el a főintendáns figyelmét, s levonva a következtetést, miszerint a hármas számú tabellát illetően még mindig pazarlás folyik, tovább csökkentette az egyes adagokat. A hizlalt disznók húsát egyéb osztályok boldog betegei fogyasztották; a teli moslékosvödörök következményeinek levét pedig az elmegyógyintézet ápoltsjai itták meg, akik táplálkozásukat mindenkori szociális és pillanatnyi pénzügyi helyzetüktől függően a saját zsebük rovására a kantinból oldották meg.

— Hogy mondta? — ismételte kérdését a buddhista szerzetesre emlékeztető aggastyán. — Kancerofóbia? — De választ ezúttal sem kapott.

A 158-as „garzonból” írógépsortűz ropogása hallatszott. Az építőipari segédmunkás a hang irányába bökve elégedetten fordult Rótszakállhoz.

— Maga csak szájal, kocadoktor úr! Aki könyvet ír, az nem szájal. Az dolgozik. A poétánk biztosan könyvet ír.

A teljes igazság kedvéért hadd jegyezzük meg, hogy a poétának esze ágában sem volt könyvet írni. Amikor bekerült — jó másfél hónapja —, hetvenkét órát átaludt, miközben infúzióval táplálták. Ezt követően az

első napokban megkísérelt néhány verstöredéket lekopogni, ám az osztályon eddig ismeretlen hangsor a „garzonja” elé csődítette a tébláboló báméjszkodókat. Az írógép felfedezése óriási esemény volt az osztályon, attól kezdve a legtöbben Ügyvéd Úrnak titulálták a poétát, s képzetüknek megfelelően, egymás háta mögött, sajttal, kolbásszal, konzervekkel, kávéval és dohánnyal próbálták lekenyerezni s rábírní, hogy pötyögtesen le számukra különféle okiratokat, többnyire felhatalmazást a feleségük számára, hogy vállalatuk pénztáránál felvehetik fizetésüket vagy táppénzüket, de akadtak szép számmal — mind egy szálíg alkoholista —, akik válóperük lebonyolításával szeretnék volna megbízni az Ügyvéd Urat, s különféle folyamodványokat fogalmaztattak vele különféle igazságügyi szervek címére. A többszörös recidiváns, deres hajú férfi névtelen levelek halmazának átgépelésével szerette volna megbízni a poétát; a levelek között seregnyi feljelentés akadt különféle polgári igazgatók és más vezető beosztásúak korrumpált mivoltáról, majd az utánuk következő irományok már az egészségügyi minisztériumnak vagy a kórház vezérigazgatójának címzödték, s az E-osztály személyzetének tagjait gyálázták. A poéta — az egész osztály tanúsága szerint — bentlakása óta első ízben gurult dühbe, velőtrázó „Kuss!” kiáltással galléron ragadta, s úgy kipenderítette az áskálódót, hogy annak pizsamagombjai a hosszú folyosó két végső falától visszapattanva még másodpercekig cikáztak ide-oda. Az eset egyenes ágú pozitív következménye az lett, hogy nyolctíz, sakkban-kártyában-dominóban avatatlan csellendő egyszerre felfedezte szórakoztató időtöltésnek a gombfocit.

A poéta attól kezdve hetekig parlagon hevertette írógépét, azután megint elővette, és egyszerre azon kapta magát, hogy maga is furcsábbnál furcsább irományok szerkesztgetésébe gabalyodott. Pillanatra meg-hökkent, aztán józanul felmérte, hogy igazi ihlet és megfelelő környezet híján az ilyesfajta írogatás hasznos agytorna, és semmiképpen sem tekinthető beteges foglalatatoskodásnak.

Délben, ebéd utáni cigarettáját élvezve hosszan elidőzött a főfolyosó falán függő házirend előtt, ingerülten olvasta a sorkezdő és minden egyes mondatban konokul ismétlődő „TILOS!” szószörnyeteget, majd szobájába vonult, s most azzal szórakozott, hogy ellen-házirendet szerkesztett, amelyben tiltó szavak helyett ellenkező előjelű, stilisztikailag változatos és simulékony kifejezéseket alkalmazott, mint például: „Az E-osztály ápoltságának szabad... engedélyezett... nem kimondottan tilos... hallgatólagosan szemet hunyunk fölötte...” stb. Az engedélyezett magatartásformák és aktusok nagyfokú fesztávába belefoglalta a lélegzést és onanizálást, az álmodozás korlátlan szabadságát, a főnövér Madámnak és Matrónának nevezését, a férfi és nőápoltság érintkezési formáit, továbbá a lefekvés előtti olvasás, illetve számolás jogát. Utána elhatározta, hogy egy szép napon színdarabot ír az E-osztályról, amely nem felvonásokra, hanem elvonásokra tagolódik. A szín fenekéről nyílnak majd a „garzonok”, a bal oldali folyosóról a férfi-, a jobb oldaliról a női szobák, míg az előtér lesz az udvar, akárcsak a makettszerű gyógyszeres tálcán vagy magán az osztályon. A világitás kétféle lesz: egy általános fényforrás az egész intézetet megvilágítja, míg egy reflektor ide-oda pásztáz, s mindig csak azt a helyiséget veszi fókuszába, amelyben a cselekmény folyik. Esetleg lehet fordítva is: mindig a

cselekmény színhelye legyen sötétben, ez lesz az igazi formabontás, hadd törjék a fejüket a nézők és műtésztek egyaránt.

Miközben a poéta ilyesféle gondolatokon nyargalászott, dr. Klemm osztályorvos klinikai ügyeletesi minőségben a központi rendelőben fejcsoválva forgatta pszichiáterének Böller Géza 30 éves ápoltra vonatkozó jelentését, amely az alábbi sugallattal zárult: „Mindezek okán páciens a továbbiakig állandó felügyelet alatt zubzonyban tartandó.”

Dr. Klemm osztályorvos meghökkent. Nem azon hökkent meg, hogy beosztott pszichiáttere az új páciens esetében a kényszerzubzony átmeneti alkalmazását javallja — bár ő maga elméletben (sőt gyakorlatban is!) azt a nézetet vallotta, miszerint nem létezik a priori közveszélyes elmezavarodott: az elmebajosok agresszivitása mindig úgy kezdődik, hogy visszaütnek; következőképpen gyűlölte az ápolttal szemben erőszakot —, de nem, dr. Klemm a pszichiáteri szakvélemény néhány bizarr tételén ütközött meg. Először is: B. G. ápolta a belgyógyászatról került ide, ahol is a fülét (!) kezelték; másodszor: az átutaló diagnózis „idegi hasmenés — a feltételes paraszimpatikus feszültség okai tisztázandók”; harmadszor: a pszichiáter mindezek tetejében a biszexualitás tüneteire gyanakszik; negyedszer: mindezek ellen lekötötte az ápoltat! „Jó, hogy nem dugaszolta be a fenekét és nem kötözte le a hímvesszejét!”, kacagott önfeledten dr. Klemm, majd hirtelen kellő komolyságú kifejezésbe szedte arconásait, és elmélyülten folytatta Böller Géza kórlapjának tanulmányozását. Legalább egy ápoló volna itt a közelben, gondolta, vagy még inkább egy csoport cselédkönyves dokika meg egy sereg egyetemi hallgató. — Ilyen az élet, hölgyeim és uraim! — kezdené magyarázatát. — A látszólag teljesen egészséges ember holmi fülbántalmakkal a belgyógyászatra kerül, azután kiderül róla, hogy idegi hasmenéses és dühöngő homoszexuális! Olyan ez, hölgyeim és uraim, mint amikor odahaza feltúrjuk a házat egy elkallódott zihertűért, ám a zihertű nincs sehol, közben az a gyémánt mellbross kerül elő, amiről már régen megfeledkeztünk. Mit bizonyít ez, hölgyeim és uraim? Bizony, aki keres, az talál is! És kell-e ennél ékeőbb bizonyíték Lombroso híres elméletére, miszerint kiváló embereknél mindig kimutatható valamiféle pszichiátriai körkép? !...

Az ám, kiváló embereknél, tűnődött dr. Klemm, ám ehhez most már az kell, hogy ez a Böller Géza valóban kiváló ember legyen. Dr. Klemm megszállottan lovagolt Lombroso elméletén, mi több, elhivatottságának érezte gyakorlatilag bizonyítani annak helytállóságát. A Neuropszichiátriai Közönyben már négy idevágó munkája jelent meg nem kis felütnést keltve, mindez azonban csak ízelítő volt abból a készülő vaskos könyvből, amelyben ma is élő közéleti kiválóságok: politikusok, festők, írók, színészek, énekesek, feltalálók, szobrászok, sportolók sorakoztak a Szkizofrénia, Epilepszia, Hisztéria, Neuraszténia, Neurózis, Alkoholizmus, Narkómánia stb. fejezetcímek alatt. Dr. Klemm a különféle esztérművészek esetében gyakorta tapasztalta a felépés előtti paraszimpatikus feszültségből származó idegi hasmenést. Ám feltételes reflexú idegi hasmenéssel egyáltalán nem volt még dolga. Könyvének párját ritkító fejezete lehetne ez a Böller Géza, gondolta dr. Klemm, s ehhez immár nem is kell más, mint hogy a 30 éves páciens valamilyen téren tényleg kiváló egyén legyen. Személyesen fogom kézbe venni a fickó hasmené-

sét! — tökélte el dr. Klemm, és Böller Géza dossziéjának jobb felső sarkába piros ceruzával bejegyezte: „Excl.”

Böller Géza ezalatt, mint tudjuk, délután kettőtől este hétig önként vállalt szobafogságát viselte. A kényszerzubbonyban elgémberedett tagjait már régen átjárta a vér, Böller Géza kicsit élvezte is, hogy szabadon hadonászhat a két karjával, körmöt vághat, fogat moshat, kinyomkodhatja mitesszereit, és önkezűleg végezheti a vizlést, ám ezt a szabadságát csakhamar fenéig kiélvezte, s mivel nem akart visszaélni az Ottó ápoló iránt vállalt szolidaritással, karját mellén összefonva hanyatt vágta magát az ágyon, s a cellaajtó keskeny üvegbetétjén át a folyosó fényjátékait kezdte bámulni. A fény különféle árnyalatokban váltakozott a szemközti falon s egyidejűleg Böller Géza szobájában is, akkor egyszerre homályba burkolódzott minden, s Böller Géza döbbenten látta, hogy a keskeny kémlelőablakon át a galambősz októbrista döbbsent arca mered rá. A kölcsönös döbbsent csak pillanatig tartott: a galambősz októbrista rájött, hogy döbbsentének oka Böller Géza feloldozott mivolta, s már fordult is sarkon, alkalmasint jelteni a dolgot. Ugyanekkor Böller Géza is rádöbbsent a galambősz októbrista döbbsentének okára, mi több, a várható fejleményekre is; egyetlen ugrással az ajtónál termett, kidugta a fejét, a sarokvasak csikorgására visszatekintő galambősz októbristának egy karmozdulattal állj!-t parancsolt, és odasúgta:

— Pszt! Jöjjön gyorsan, mindent megmagyarázok!

A galambősz októbrista lecövekelt, majd Böller Géza nyájas mosolyára megadta magát, s beosont vele a 159-esbe. Tekintetével egy ideig még riadtan csüngött Böller Gézán, azután hősünk magyarázatára cinkosan leereszkedett az ágy szélére.

— Ne tessék félni — hangzott Böller Géza magyarázata. — Azt az inget csupán felebaráti szeretetből viseltem.

A galambősz októbrista maradék fenntartását is legyűrte mohó kíváncsisága.

— Emberbaráti szeretetből? Hogy értsem ezt?

— Azonnal elmagyarázom — mondta Böller Géza, és elmagyarázta, amit mi jól tudunk; nevezetesen, hogy miként húzta rá Ottó ápoló félreértésből a kényszerzubbonyt, s ha már az rajta volt, miként vállalta ő felebaráti szeretetből, hogy megmenti tévedése esetleges következményeitől a háromgyerekes és egyedül kereső családapát. — Arra szót sem pazarolok, hogy az ön diszkrécióját kérem — tette hozzá Böller Géza —, vagy netán katonatiszti becsületszavát, mert ha jól tudom...

— Uram! — húzta ki magát a galambősz októbrista, jobb öklét képzelt kardja markolatára helyezve. — Igaz, hogy a véletlen folytán magam jöttem rá az ön titkára, ám irányomban tanúsított bizalma mégis lekötelez. Titkát nem is helyezhette volna jobb kezekbe. Uram, garanciát óhajt?

— Isten őrizz! — hebegte Böller Géza, ám a galambősz októbrista nem hagyta szóhoz jutni őt.

— Garanciát szolgáltatok önnek, uram. És egyben nagyrabecsülésemet fejezem ki, amikor... — töprengett kissé, majd hirtelen fordulattal ezt mondta: — Tudja, mi az élet értelme? Az élet értelme, hogy az embernek öregedő korában legyen mire visszaemlékeznie.

Ez az oktanul kibuggyanó életbölcseesség ismerősnek tűnt Böller Géza fülében; rá is jött csakhamar, hogy első főnökétől, a fagyásos fülű

Hanáktól, később kínjai kútforrásától hallotta: tisztességben megöregedni nem is olyan magától értetődő és csöppet sem lebecsülendő dolog. Zavartságot érzett; hogy jön ide Hanák, és hogy jön ide ez az életbölcesség, és mennyiben garancia ez leleplezőjének, a galambősz októbristának a hallgatására. A galambősz októbrista mintha maga is Böller Géza kusza gondolatait rendezgetné, hirtelen hangot váltott.

— Igen, ez így van. S nekem, hála istennek, van mire visszaemlékezni. De ez csak közbevetőleg merült fel. Valójában garanciát óhajtok szolgáltatni önnek, és egyben nagyrabecsülésemet kifejezni, amikor bevallom: nekem is van titkom. Mi több: titkaim vannak. Igen uram, titkaim! Egy pillanat.

A galambősz októbrista kisurrant a szobából, ám mielőtt még Böller Géza eldönthette volna magában, vajon mégis el fogja-e árulni, vagy egészen más okból távozott, máris visszaosont, olyan nesztelen macskalopakodással, hogy Böller Géza most már bizonyos volt: ennek az öregnek valóban temérdek titka lehet.

A galambősz októbrista karton cipősdobozzal tért vissza, azt most a mosdó peremére helyezte, és rakodni kezdett belőle. Fogmosó pohár, befőttesüveg, cipőkrémes doboz, cipőhúzó kanál, egy csomó alkoholbűzös tampon került elő. A galambősz októbrista hallgatásra intő szemhunyorítással hátrafordult.

— Édesen vagy keserűn parancsolja?

Böller Géza nem értette.

— Kávét főzünk. Édesen vagy keserűn?

— Közepesen — kapcsolt végre Böller Géza. A galambősz októbrista most egy maroknyi tampont kupacba gyömöszölve a mosdókagyló szappantartónak szánt mélyedésébe helyezte.

— Reggelente az ambulancián össze szoktam szedni az alkoholos tamponokat. Meglepően sok kalória összpontosul bennük. Csakhogy hermetikusan kell raktározni.

Lángra lobbantotta a vattacsomót, egy félig telt alumínium csajkát a két fülére kötött hosszú madzagnál fogva a tűz fölé tartott, majd a cipőhúzó kanállal a cipőkrémes dobozból cukrot, a befőttesüvegből kávét kevert a vízbe, végül a fogmosó pohárba kitöltötte Böller Gézának a gőzölgő, fekete lét.

— Parancsoljon, uram. Méltányolom a megdöbbenését.

Böller Géza nem volt megdöbbenve, de ráhagyta. — Bámulatos! — mondta, hirtelenében ezt a szót találva a megdöbbenés kifejezőjének s a további magyarázat provokálásának.

— Meghiszem — bólogatott a galambősz októbrista. — Bár a dolog fölöttébb egyszerű. Annak idején az iskolában megtanultam, hogy az anyag nem vész el, csak átalakul. Azután a harctéren megtanultam, hogy az anyag igenis elveszhet, ha az ember nem segíti elő tudatosan az átalakulását. Részemről most csupán ez történt. A tiszta szeszbe áztatott vattacsomó, amellyel mindössze egy féltényérnyi bőrfelületet tettem sterilé, energiaforrásnak a közbelépésem nélkül végképp elveszett volna. Mit szól hozzá?

Böller Géza nem szólt semmit.

— Hát ahhoz mit szól, hogy az ugyanilyen tamponokkal sterilizált cipőkrémes doboz cukor tárolására is alkalmas, a cipőhúzó kanál ugyanilyen eljárás után kanálnak...? Mindezt a fronton tanultam.

— Ne szóljon közbe! — mondta hirtelen, bár Böller Géának esze ágában sem volt közbeszólni. — Azt akarja mondani — folytatta, holott Böller Géza semmit sem akart mondani —, azt akarja mondani, hogy hiszen a Café-bárnak nevezet helyiségben legalizálták a kávéfőzést, sőt edényt, kanalat és villanyresót is a rendelkezésünkre bocsátottak. Ez igaz. De ne feledjük, mindez a kedves docens szabad belátásából van így. Amiből az következik, hogy a docens bármely pillanatban más belátásra is juthat, vagy hogy elmélyültebben fejezzem ki magam: a szabadság mindig magában hordozza a rabság csíráját, az engedély a betiltás lehetőségét, én viszont, s ez a lényeg, minden tekintetben függetlenítem magam. Ért engem, uram? — s újra tölteni akart Böller Géza fogmosó poharába.

— Azt hiszem, igen — felelte Böller Géza, miközben elhárította az újabb kávéadagot. — Köszönöm, de többet nem kérek.

A galambósz októbrista kiöntötte a vécékagylóba vagy két deci megmaradt kávé. — Sajnos — mondta —, a vérnyomásom nem engedélyezi. Évek óta nem élek vele. Ért ön engem, uram?

— Azt hiszem, igen — ismételte Böller Géza, kevésbé meggyőzően. Voltaképpen egyáltalán nem értette az öregurat: hogy ő akkor is főzhetne kávé, ha történetesen azonnali elbocsátás terhe alatt betiltanák s lezárnák a Café-bárat, azt még megértette, de ha az öreg már évek óta nem él vele, miért főzi akkor egyáltalán?

— Persze, hogy nem érti — bólogatott a galambósz októbrista. — Meg kellene mutatnom magának a szekrénykémet. Na, jöjjön.

Böller Géza széttárta mind ez ideig összefont karját.

— Elnézést, de a többiek előtt én . . .

— Ah, igen, persze, így nem jelenhet meg — kapott homlokához a galambósz októbrista. — Nos, a holmim közt van egy zöld dosszié, egy epruvetta meg egy fél borotvapenge. E három tárgynak a segítségével én a nap bármely szakában elhagyhatom az intézetet.

— Megszökhet?

— Ellenkezőleg. Ebben a mutatványban éppen az a lényeg, hogy a legteljesebb legalitásban, a központi portásfülke előtt haladok el, s az ajtónálló saját kezűleg nyit ajtót nekem. Persze, nem érti.

— Nem értem — vallotta Böller Géza.

— Pedig roppant egyszerű. A harctéren tanultam. Ugye, kíváncsi? Nos, kérem, a borotvapenge arra jó, hogy finoman megvágjak a csuklón egy eret. Az epruvetta arra jó, hogy a kibuggyanó vért felfogjam. A dosszié arra jó, hogy a vérrel telt epruvettával együtt magam előtt tartva magabiztosan elsétáljak a főbejáratig és közömbös hangon azt mondjam az ajtónállónak: „Elemzésre.” A cerberus maga nyit nekem ajtót. Miért? Mert az osztályon gyakorlat, hogy felépült, de még el nem bocsátott ápoltsakkal ilyesféle küldönci munkákat végeztenek. Hova akarok ezzel kilyukadni? Az előbbi tétel fordítottjára. Nemcsak a szabadság hordozza magában a rabság csíráját, de a rabság is a szabadságét. Ha akarja, szerzek önnek is egy epruvettát.

Böller Géza a fejét rázta. Iszonyodva rázta a fejét: iszonyodott a képtől, ami eléje varázlódott: borotvapengével felmetszi a karját, s a vér zubogva csordul az epruvettába.

— Rosszul van? — kérdezte a galambósz októbrista.

— Már elmúlt — rebegetta Böller Géza.

— Vagy mást mondok. Ha akarja, becsempészhetem magának a nőjét. Fényes nappal, a személyzet orra előtt, ide a zárt intézetbe.

— A nőmet? — hüledezett Böller Géza, s valami undorral elegy félelmet érzett vendégével szemben. — A nőmet? Miféle nőmet?

— Talán csak van nője — mondta a galambősz októbrista.

Böller Géza a fejét rázta.

— Mindegy — mondta hosszú hallgatás után a galambősz októbrista. — Ha akarja, becsempésem a feleségemet.

Böller Géza meghökkent. Most már szeretett volna megszabadulni vendégétől. Szerette volna engedelmesen a kényszerzubbonyba dugni karjait. Szeretett volna hanyatt fekvé egyedül lenni. De a galambősz októbrista már nem tudta megállítani titkainak hirtelen szabadjára engedett árját.

— Gyerekjáték az egész! Az imént vázolt epruvettás módszerrel legálisan kísétálok a kapun, azzal a különbséggel, hogy kincstári felöltöm alá felhúztam az ágyamban rejtett, szintén kincstári női felöltőt. Oda-kint, a kórház parkjának valamelyik zugában a feleségem magára ölti a felöltőt, és abban úgy besétál, mint a pinty. S addig maradhat bent, ameddig akarom. Azután egyszerűen leveti a kincstári köpenyt, és a saját civil ruhájában úgy távozik, ahogyan a klinika ápolói, szertárosai, netán konyhalányai. Ehhez mit szól?

— Körmönfont módszer. Ki is próbálta már? — kérdezte Böller Géza.

A galambősz októbrista szemében megtört a fény.

— Tallinnál, a forradalomban... Ott tanultam ugyanis. De itt... itt még nem próbáltam. — Eszelősen felkacagott. — Ugyan minek? Impotens vagyok.

Böller Géza egyszeriben szánalmat érzett iránta.

— De azért, ugye, jó tudni... azért felemelő a tudat... hogy ha akarná...

— Tallinnál — mondta a galambősz októbrista — volt egy szerencsétlen bajtársunk. Egy szőnyegbombázás után ott maradt mindkét keze. Sok mindent megértem már, uram. Láttam életvidám vakot, süketnéma sakkozót, ágyéklövéses hőstenort és mindkét lába amputált zongoraművészt. Mindent meg lehet szokni. De akinek mindkét karja hiányzik, mihez kezdhet? Ezt nem öntől kérdem, ezt ott kérdeztük, a lövészárokban. S azt hiszi, a szegény szerencsétlen bajtársunk elhagyta magát? Szó se róla! Az ezred legkiválóbb távirásza lett belőle! A lába ujjával pötyögtette a billentyűket. Ért engem?

Böller Géza úgy érezte, végre ért valamit abból, amit ez a furcsa, muzsik-szerzet beszél.

A galambősz októbrista összecsomagolta motyóját. Mint két összeesküvő búcsúztak egymástól. Böller Géza alig várta az esti hét órát, amikor is Ottó ápoló ismét összecsomózza hátán a kényszerzubbony nyúlványait. A galambősz októbrista utolsó példázatából azt értette, ami egyébként is közel állt szívéhez: ezt az Ottó ápoló iránti emberbaráti önfeláldozását még kamatoztathatja is olyképpen, hogy edzi az akarátát. Amikor a pszichiáternek elbeszélte, hogy kedvenc foglalatossága a folytatásos regényeket kísérve kitalálni a legközelebbi folytatást, valamint hogy a könyv formájú regényeket is folytatásosakká lehetne tenni, ha az olvasást egy bizonyos ponton abbahagyjuk és megkíséreljük kitalálni a következő öt oldal fejleményeit, akkor nem vallott be mindent. Elhall-

gatta, hogy ezzel a módszerrel megannyiszor hiába kísérletezett, a kísé-
tés erősebb volt az akaratanál, a türelme rövidebb a regényfolytatásnál:
ahelyett, hogy igazi elmélyüléssel akár több órát is áldozott volna a
megfejtésnek, néhány percnyi felületes találgatás után gyáván elővette
a könyvet, és olvasta a folytatást. Kevés az akaraterőm, s ennek mindig
is a tudatában voltam, mégsem tettem semmit, vallotta be önmagának.
S a buzgalom most úgy megszállta, hogy a hét órát be sem várva, ösz-
szekulcsolta karját, mintha valóban mozdítani sem bírná, és gyakorolta
magát a legkülönbözőbb műveletek elvégzésében. A zoknit játszva ci-
bálta le lábáról; kár, hogy nem dohányzom, gondolta, mert érezte, hogy
lábujjával könnyedén meg tudná gyújtani a gyufát. Kitérő lelkesedés-
sel fedezte fel, hogy két lábujjával képes megnyitni és elzárni a víz-
csapot s lehúzni a vécét. Abban a pillanatban, amikor az öblítő zuhataga
felharsant, örömeiben versenyt rikoltott a förtelmes hanggal, s elképed-
ve tapasztalta, hogy a hasmenésnek a leghalványabb ingere is elmarad.
Mégvárta, amíg újra megtelik a tartály, lehúzta a vizet rikoltás nélkül,
s a régi, kínos inger megjelent. Megjelent, s eltűnt; hatni nem tudott a
székrekedés okán, de kínosnak így is roppant kínos volt. Most már ajzot-
tan várta ki a tartály újbóli feltöltődését, majd a zuhataggal egyidőben
nagyot rikkantott: az inger megint elmaradt. Rikkantott még egyet, ez-
úttal egymagában, az öblítő nélkül: ingert megint nem tapasztalt.

Ellenben a riogásra betoppant Ottó ápoló. Böller Géza szemrehányá-
sokat várt, ám Ottó ehelyett nyájas mosollyal nyújtotta az inget.

— Előre is köszönöm, pajtás. Ez lesz az utolsó éjszaka.

Böller Gézát, furcsamód, minden nyugtatónál jobban elringatta a
kényszerzubbony. Alig búcsúzott az ápoló, végigdőlt ágyán, s nyom-
ban el is aludt.

Azt álmondtá, hogy előrenyújtott karokkal fekszik egy gyepen, háború
van és szőnyegbombázás, egy ellenséges pilóta kidugja fejét a géphől,
és kajánul lekiált: „Széltöttem a karjaidat, pasikám!”, mire ő: „Nem tol-
tál ki velem! Van még kettő rezervában!” Ekkor hirtelen felébredt, de
az álom olyan közeli és valós volt, hogy így szólt magához: „Megvan a
kezem. Pedig meglennék nélküle. Érzem, hogy meglennék. De hiába,
azért jó tudni, hogy megvan.”

Dr. Klemm mosolyogva állt az ajtóban.

— Persze, hogy megvan, barátom. Adja csak.

S mielőtt Böller Géza bármit is megérthetett volna, az osztályorvos
megszabadította őt zubbonyától.

(Folytatjuk)